

Makale türü: Derleme

KÜRESELLEŞMENİN GELİR DAĞILIMINDA YARATTIĞI EŞİTSİZLİK VE ÇALIŞAN YOKSULLARA YANSIMASI

Duygu KALKAY

Öğretim Görevlisi, Bandırma Onyediy Eylül Üniversitesi, Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu
Sosyal Hizmet ve Danışmanlık Bölümü, Balıkesir, Türkiye, kalkay.duygu@gmail.com, ORCID:
0000-0002-8729-9177

■ **Özet:** Küreselleşme ve Yoksulluk geçmişten günümüze güncelliğini yitirmeyen önemli konulardandır. Bu iki durumun birbirini etkileme gücü özellikle günümüzde tartışmasız çok fazladır. Ne yoksulluk ne de küreselleşme sadece ekonomik olarak ifade edilebilir. Her iki kavramın da ekonomik, siyasal sosyal ve kültürel boyutları vardır. Gelişmekte olan ülkeler başta olmak üzere, neredeyse bütün dünya ülkeleri küreselleşmeden olumlu ve olumsuz etkilenmektedir. Küreselleşmenin olumsuz etkilerinin başında giderek artan yoksulluk durumu gelir. Küreselleşmenin etkisiyle her şeyin daha kolay ulaşılabilir olması ve gelişmesine karşın, yoksul kesimler için koşulların daha da kötüye gittiği gözlemlenmektedir. Bu çalışmada, küreselleşme ile gelişen ve değişen ekonomilerle birlikte, çalışan yoksulların bu durumdan nasıl etkilendiği irdelenecektir.

Anahtar Kelimeler: Küreselleşme, Yoksulluk, Gelir Dağılımı, Çalışan Yoksul

The Effects Of Globalization On Income Distribution And The Reflection Of The Working Poor

■ **Abstract:** Globalization and Poverty are important issues that have not been lost to the present day. The power of influencing each other is especially indisputable. Neither poverty nor globalization can only be expressed economically. Both concepts have economic, political, social and cultural dimensions. Almost all world countries, especially developing countries, are affected from globalization positively and negatively. One of the most negative effects of globalization is the increasing poverty situation. Despite the fact that everything is easier to reach and develop with the impact of globalization, the conditions for the poor are worsening. In this study, it will be examined how the poor people working together with the developing and changing economies are affected by globalization.

Keywords: Globalization, Poverty, Income Distribution, Employee Poor

GİRİŞ

Yoksulluk insanlık tarihinin en önemli ve en büyük sorunlarından biridir. Gelişmekte olan ülkeler başta olmak üzere, ülkemizde de toplumsal yapının değişmesi ile farklılaşan yoksulluk, ekonomik bir problem olarak güncelliğini her

daim korumuştur. Ancak özellikle günümüzde küreselleşme ile hızlı bir şekilde boyut değiştirmektedir. Bunun en büyük göstergesi, son yıllarda daha da çok gün yüzüne çıkan çalışan yoksullardır.

Yoksulluk, cumhuriyetin ilk yılların tutun da günümüze kadar, Türk toplumun geçirdiği değişimlerle boyut değiştirerek varlığına devam etmiştir. Bu bakımdan dönemsel olarak yaşanan yoksulluk türleri ve boyutları farklılık göstermektedir. Küreselleşme, ülkelerin ve toplumların ilerlemesi için en uygun uluslararası koşullar sunması açısından çok önemlidir. Ancak, günümüzde yaşanan reel küreselleşme süreci, gerekli ilerlemeyi yaratırken temel unsurları göz ardı etmektedir. Bu nedenle ülkelerin yoksul kesimlerinde, özellikle gelişmemiş ülkelerde gelir dağılımı adaletsizliğini daha da artırmaktadır.

Yoksulluğun altında tek sebep aramak, onun çözümünü imkânsız kılmaktır aslında. Çünkü yoksulluk farklı dinamik süreçlerle birlikte değişik görümlere bürünmektedir. Yoksulluğun temelindeki ekonomik sorunlar, daha çok istihdam yaratarak işsiz sayısını azaltmak olarak düşünülür. Genelde kabul görülür bir durum ise de bunun yanında çalıştığı halde yoksul olan insanların durumu günümüzde çokça tartışılmaktadır. Bu çalışmada genel olarak, daha çok küreselleşmenin neden olduğu çalışan yoksulluğu ve arasındaki ilişki incelenecektir. Küreselleşmenin bir sonucu olarak, yoksulluğun niteliği değişmiş olmakla birlikte, varlığı artarak devam etmektedir. Bu kapsamda Türkiye’de yoksullukla mücadele, özelde sosyal politika, genelde sosyal desteklerle yoksulluğu azaltmaya ve aktif işgücü politikaları ile birlikte istihdam yaratarak işsiz sayısını düşürmeye odaklıdır. Sayısal veriler, çalışan yoksulluğu azaltmaya yönelik yapılan yanlış uygulamaların bu oranı düşürmek yerine daha çok arttırdığını göstermektedir. Bu kapsamda küreselleşme ile birlikte çalışan yoksulluk sorunu da ülkemizde de diğer ülkelerde olduğu gibi ekonomik, siyasal ve sosyal durumları içerisinde barındırır. Avrupa Birliği ve OECD ülkelerinde bu oran Türkiye’ye göre oldukça iyi durumda olmasına karşın bu ülkelerde Türkiye’ye nazaran daha çok çalışma ve araştırma yapılmıştır.

Küreselleşme ve teknolojik gelişmelerin artması ile yaşam ve çalışma şekilleri hızlı bir şekilde değişmektedir. Bunun sonucunda yoksulluk, artarak ve şekil değiştirerek varlığına devam etmektedir. Değişen çağ ile birlikte yoksullukta yeni durumlara karşın boyut ve şekil değiştirerek günümüzde küreselleşmenin özellikle yoksulluğu artırıcı etkisi üzerinde durulmaktadır. Çünkü son dönemlerde en çok karşı karşıya kalınan yoksulluk türü, yoksulluğun yeni ve başka bir yönü olan çalışan yoksullardır. Bu çalışmada küreselleşmenin özellikle çalışan yoksulluğun

üzerindeki olumsuz etkisine değinilecek olup, aynı zaman da Türkiye’de ve diğer ülkelerde çalışan yoksulluğunun boyutları hakkında bilgi verilecektir

1. Küreselleşme ve Ekonomik Boyutu

Küreselleşme, her ne kadar yeni bir kavram olarak düşünülse de, küreselleşmenin geçmişî dünyanın farklı yerlerinde yaşayan insan topluluklarının birbirileri ile ilişki kurdukları zamana kadar dayanmaktadır. Bu kapsamda küreselleşme, uzun bir zaman diliminde oluşan değişim sürecini ifade etmede önemli bir yer tutar. Bu da küreselleşmenin çok boyutlu bir kavram olduğu gerçeğini ortaya koymaktadır. Küreselleşmenin kesin bir tanımının yapılamaması ile birlikte, ekonomik boyutunu öne çıkaran tanımı; mal, hizmet ve sermayenin artan hareketliliği neticesinde, ulus ötesi karşılıklı ekonomik birleşme ve yerel ekonomilerin uluslararası piyasalara katılma sürecinde dünyanın değişik bölgelerinde yaşayan toplum ve devletlerin karşılıklı iletişiminin ve etkileşiminin çoğalması ve birbirilerine bağımlı bir pozisyon almaları olarak ifade edilebilir (Kıvılcım, 2013). Küreselleşme çok boyutlu bir kavram olduğu için daha geniş bir tanım olarak ifade edildiğinde ise, kapsam alanı insan ve insan topluluklarının birbirileri ile olan ilişkileri olan küreselleşme, bu anlamda sosyal-kültürel, ekonomik, teknolojik/iletişimsel siyasi/güvenlik ve çevresel/demografik boyutları ile birlikte çok geniş kapsamlı olarak ifade edilmektedir (Bayar, 2008).

İngiliz İktisatçı W.Foter’in 1833’de yazdığı dünya üzerindeki kaynakların dağılımı ve kullanımı konulu bir çalışmada küreselleşmeden kavram olarak bahsedilmiştir. The Economist dergisinde de 4 Nisan 1959 tarihinde yer verilmiştir. Küreselleşmenin etkin bir kavram olarak var olması ise Garrett Hardin’in 1968 yılında yayımlanmış olduğu “ kaynakların paylaşımı ve kullanımı” çalışmasında ifade edildiği şeklindedir (Karabıcak, 2002). Ülkemize dönersek, küreselleşme, Devlet Planlama Teşkilatının 8. Beş Yıllık Kalkınma Planı Küreselleşme Özel İhtisas Raporun da “Yaşadığımız evrende, uluslar, toplumlar ve yerel grupların birbirileriyle ilişkilerin ve etkileşimlerin genişlemesi, derinleşmesi ve hızlanması ile ilgili olan tüm eğilimleri ve olguları kapsayan” bir durum olan ifade edilmiştir (Küreselleşme Özel İhtisas Komisyon Raporu, 2000).

Günümüzde yaşanan birçok durum hakkında yorum yaparken birçoğumuz nedenini küreselleşmeye dayandırırız. Öyle ki küreselleşme, toplumsal yaşamın neredeyse her kısmında derin izler bırakmaktadır. Ekonomik, sosyal, politik, mali, kültürel alanlarda meydana gelen değişimlerin (olumlu-olumsuz) boyutlarını yerelden, küresel boyutlara taşıyabilmektedir. Küreselleşme, ister ekonomik ister sosyal ilişkiler olsun çok kısa sürede genel yapılar üzerinde köklü değişimler yaratma gücüne sahiptir. Küreselleşmenin etkisiyle olan bu hızlı değişim ve dönüşümden

yoksulluk da payına düşüne almaktadır. Yoksulluk ile küreselleşme arasındaki ilişkiyi daha iyi ifade etmek açısından Küreselleşmenin kavram olarak neyi ifade ettiği ve dünden bugüne tanımlamalarındaki farklılıkları anlamak önemlidir (Kunduracı, 2009).

Küreselleşmenin getirilerine istinaden birçok yönüne yönelik tanımlamalar veya durum tespitleri yapılmaktadır. Küreselleşmenin sakıncalarına yönelik bir teze göre; küreselleşme emperyalizmin, neo-liberalizmin 21. yüzyıl başındaki ismidir. Bu görüşü savunanlara göre küreselleşmenin ekonomik, siyasal ve uluslararası düzen açısından farklı sakıncaları vardır. Buna göre;

- **Ekonomik açıdan:** Küreselleşme, Batı'nın dünyadaki pazar gücünü artırmak için, kapitalizmin dünyaya yaymak arzusudur. Bunun sonucu olarak da dünya çapında gelir dağılımı eşitsizliği artmakta, yoksulluk çoğalmakta ve çevre kirliliği gibi farklı sorunlar ortaya çıkmaktadır.

- **Siyasal açıdan:** Küreselleşme vaat ettiğinin tam tersine demokrasiden iyice uzaklaşmaktadır. Gelişmiş ülkeler bu kavram ile birlikte az gelişmiş ülkelere müdahale edip, söz konusu ülkeleri güçsüzleştirerek her daim kendi isteklerini gerçekleştirmektedirler. Küreselleşmeyi kullanarak batılı ülkeler, az gelişmiş ülkelerin ulusal ve uluslararası bağımsızlıkları engellemektedirler.

- **Uluslararası Düzen Açısından:** “Yeni Dünya Düzeni”, sloganıyla küreselleşme, aslında varlığıyla düzensizlik getirmektedir. Ülkelerde çatışmaların, iç savaşların art arda gelmesi, dünya çapında terörün yayılması, yoksulluk, açlık, çaresizlik, insan tacirliği ve savaş mağdurlarının her gün artmasını sayabiliriz (Memiş, 2014).

Küreselleşmenin olumsuz etkilerinden bahsederken ilk sıralarda gelir dağılımında yaşanan bozukluk dikkat çeker. Küresel bolluk (servet), küresel iletişim ve teknolojik gelişmeler akıl almaz bir şekilde ilerlemektedir. Ancak ne yazık ki bunların dağılımında ülkeler arası veya ülke içinde büyük uçurumlar söz konusudur. Tablo 1’de görüldüğü üzere En zengin 20 ülkenin ortalama geliri, en fakir 20 ülke gelirinin 37 katıdır ve bu fark son kırk yılda ikiye katlanmıştır.

Tablo.1 Kişi Başına Düşen Milli Gelir Düzeyleri Bakımından Dünyanın En Yoksul ve En Zengin 10 Ülkesi (Kişi Başına Düşen GSMH (\$), 2008, Satın Alma Gücü Paritesi İle)

En Yoksul 10 Ülke	Kişi Başı Milli Gelir \$	En Zengin 10 Ülke	Kişi Başı Milli Gelir \$
Malavi	830	Norveç	58500
Tago	820	Singapur	46940
Mozambik	770	ABD	46870
Sierra Leone	750	İsviçre	46460
Orta Afrika Cum.	730	Hong Kong	43960
Nijer	680	Avusturya	37680
Eritre	630	İrlanda	37350
Brondi	380	Danimarka	37380
Liberya	300	Kanada	36220
Kongo Demç Cum.	290	Finlandiya	35660

Kaynak: World Bank, World DevelopmentReport 2010.

2008 yılı ile birlikte Dünya Bankası, dünyadaki en zengin ve en yoksul 10 ülkenin kişi başına düşen GSMH rakamlarını ortaya koymuştur. Tablo dan da anlaşıldığı üzere dünyadaki en yoksul ülkelerde kişi başına düşen GSMH, 1000 dolara ulaşmamaktadır. Yani, ülkeler GSMH açısından kıyaslandığında dünyanın en yoksul bölgesi en zengin bölgesinden yaklaşık 200 kat daha fakirdir. Bu bakımdan tablo bize bölgeler arası yoksulluğun küresel bir boyutunu ve ülkeler arasındaki inanılmaz gelir farkını gözler önüne sermektedir.

2. Yoksulluk ve Çalışan Yoksullar

2.1. Yoksulluk Nedir

Yoksulluğun tanımı yapılırken, birçok akademik çalışma yoksulluğun karmaşık yapısı sebebiyle, tıpkı küreselleşme gibi tek bir tanımının yapılmasının çok zor olduğu ile başlar. Nitekim yoksulluk siyasi, sosyal ve ekonomik boyutlarıyla birbirine bağlı olduğu için, tek bir tanım yapılması pek de mümkün değildir. Yoksulluk ülkelerin coğrafyalarına göre, siyasi yapılarına göre hatta ülke içindeki bölgelerine göre (ülkenin doğusu veya batısı gibi) bile değişkenlik gösteren bir olgudur. Kelime olarak yoksul, “yeterli düzeyde parası olmayan veya konforlu bir şekilde yaşamak için gerekli olan araçlara sahip olamayan kişidir.” Veya “yeterli düzeyde parası olmayan veya konforlu bir şekilde yaşamak için gerekli olan araçlara sahip olamayan kişi.” (Arpacıoğlu & Yıldırım, 2011). Yaşamını devam ettirebilmesi için gerekli olan artların sağlanamaması olarak da tanımlanabilir. Ekonomik kaynaklı tanımlara zamanla siyasi, sosyoloji, edebi ve antropolojik tanımlar da eklenmiştir. Anlaşılacağı üzere yoksulluk disiplinler arası bir sorun olarak, insan hayatını birçok yönden tehdit eden evrensel bir olgudur.

1901 yılında S. Rowntree tarafından yoksulluk için ilk anlamlı tanım yapılmıştır. Buna göre “toplam kazançların, biyolojik varlığın devamı için gerekli olan yiyecek, giyim vb. asgari düzeydeki fiziki ihtiyaçları karşılamaya yetmemesidir.” Bunun yanı sıra daha basit bir tanım olarak yoksulluk; “herkese iyi bir hayat temin edecek kadar yeterli ve erişilebilir kaynakların olmayışıdır.” şeklinde de Cox yapmıştır (Sipahi, 2006).

Yoksulluk en yaygın manasıyla; kişilerin temel ihtiyaçlarını karşılayamaması durumu, insanların hayatlarını devam ettirebilmeleri için minimum yaşam şartlarına sahip olmamalarıdır. Başka bir tanımda da yoksul olarak tanımlanabilecek kişilerin, toplumsal refah seviyesi ile toplumsal yaşam koşullarının mutlak veya görel olarak minimum bir seviyede bile olmamasıdır. Yoksulluğun birçok tanımı ve boyutu olmasına rağmen en çok bilinen ve birinci kabul gören tanımları ekonomik yani parasal tanımlardır. Bu kapsamda, Dünya Bankasına göre yoksulluk genel olarak parasal gelir bakımından ifade edilmektedir. Yaygın olarak bilinen kalkınma iktisatçısı Amartya Sen; “yoksulluğu belirli bir asgari kabiliyeti devam ettirememesi şeklinde tanımlamaktadır” (Öztürk & Çetin, 2009).

Küreselleşen dünyada yaşanan hızlı değişimle birlikte yoksulluk boyutları ve şekillerinin geçmişe göre farklılık gösterdiği bir gerçektir. Kentsel yoksulluk geçmişte yeni başlayan sanayileşme ve kırsal yaşamın azalmasıyla kent yaşamının

artması olarak görülmekteydi. Günümüzde ise, neo-liberal politikaların etkisiyle kişisel hakların göz ardı edildiği, esnek üretim ve istihdamla ile birlikte hiçbir hayat güvencesinin olmadığı ve sosyal hakların tanınmadığı çalışma ortamları “yeni kent yoksulluğu” olarak belirtilmektedir. Yoksulluğun bu tanımı, gelişmekte olan ve az gelişmiş ülkelerin kentlerdeki işsiz yoksulların yanında, son zamanlarda neo-liberal politikaların etkisiyle fakirleşen daha çok kimseyi kapsayan bir yoksulluk tanımıdır (Kaygalak, 2001).

2.2. Çalışan Yoksul Kimdir?

Çalışan yoksulluğu, 19. yüzyılın ikinci yarısından itibaren, ekonomistler, sosyologlar ve politikacıların üzerinde yoğunlaştığı bir olgu olmuştur. 19. yüzyıl kapitalizm şatlarında yoksulluk genel olarak, işçi sınıfının bir yansıması olarak algılanmış ve çalışmalar bu yönde yapılmıştır. 19. yüzyılda klasik iktisatçılar çalışan yoksulluğu farklı yönlerden ifade etmişlerdir. Ekonomik büyüme ve sosyal eşitsizlik (Adam Smith), demografi (Malthus), yeterli eğitimin olmaması (Mill) gibi sebeplerle açıklarken, Marx, çalışan yoksulluğu, kapitalist düzenin kaçınılmaz bir parçası olarak ifade etmiştir (Erdoğan & Kutlu, 2014).

1990’lı yıllar meydana gelen ekonomik krizler nedeniyle ekonomiyi zayıflaması ve kırılmalı bir piyasanın oluşması ile birlikte işsizlik oranlarında hızlı bir artış yaşanmıştır. Bu yıllarda neo-liberal politikalar, küreselleşme ve ekonomik krizler nedeniyle ülkede zengin-yoksul arasındaki gelir farkı iyice açılmış olup, yoksulluk gelir dağılımının bozulması ile birlikte hızlı bir şekilde artmıştır. Bu nedenle 1990’lı yıllar Türkiye’de gelir bakımından toplumsal kesimler arasındaki mesafe iyice artmış olup, zengin-yoksul ayrımı iyice belirginleşmiştir (Taş & Özcan, 2012).

1990’lı yıllardan itibaren çalışan yoksulluğunun neredeyse tüm dünyada tekrardan gündeme gelmesi, çalışanların yoksulluk durumlarını geliştirmekte olan uluslar ve kırsal istihdamla sınırlanmanın ötesine geçirmiştir. Yani gelişmiş ülkelerdeki kentlerde yaşayan en az kırsal kesim kadar yoksul olan işçi sınıfını da kapsayan yeni ve daha kapsamlı bir tanımlama ve belirleme ihtiyacını doğurmuştur. Çalışan yoksulluğu, ülkeler açısından farklı yorumlanmaktadır. Bu kapsamda geliştirmekte olan ülkeler için Dünya Bankası’nın mutlak yoksulluk esasları baz alınırken, AB ülkelerinde görece yoksulluk esasları kapsamında tanımlanmış ve ölçme yolları geliştirilmiştir. Bütün bunların yanında birçok ülke, kendilerince belirledikleri ulusal yoksulluk esasları ile birlikte çalışan yoksulların durumlarını ve sınırlarını ortaya koymaya çalışmışlardır. Çalışan yoksulluğu kavramı, her ne kadar farklı kıstaslar ile birlikte belirlense de, yaygın olarak çalışan bireylerin harcanabilir net gelirleri açısından yoksul olmaları durumudur. Çalışan Yoksulluğu, bireylerin

işgücü içindeki hallerini esas tutan bireysel düzey ile birlikte yaşadıkları bireylerin gelir düzeyini de katarak kolektif bir düzeyde birleştirmektedir. (Eurofound, 2013).

Tablo 2: Çalışan yoksulluğu ile ilgili Avrupa istihdam ilkeleri

İstihdam İlkeleri	Çalışan Yoksulluğu İle İlgisi
1. İşgücü piyasasında uyum ve mobiliteyi teşvik etmek	Özellikle düşük vasıflı işçilerin, eğitime erişimini kolaylaştırır.
2. Beşeri sermayenin geliştirilmesi ve yaşam boyu öğrenmenin teşvik edilmesi	Eğitim ve kalkınma ile ilgilidir.
3. Toplumsal Cinsiyet Eşitliği	Cinsiyetler arası ücret farkını azaltmayı amaçlar ve kadın istihdamını yükseltmek için çocuk bakımı olanakları sağlanmasına yönelik ilişkin hedefler içerir.
4. İşgücü piyasasında dezavantajlara ayrımcılıkla mücadele ve bu grupların bütünleşmesinin teşvik edilmesi	Yüksek çalışan yoksulluğu riski olan grupların istihdam edebilirliğini artırır.
5. Çalışmanın çekiciliğini artırmaya dönük teşvikler aracılığı ile işi gelir getirici kırmak	Çalışan yoksullarla ilgili üye devletlerin yükümlülüklerine açık bir biçimde atıfta bulunur.
6. Kayıtdışı çalışmayı düzenli istihdama dönüştürmek	Kayıtdışı işlerde çalışanlar sıklıkla sosyal güvenlik ağlarının dışında kalan bir çalışan yoksul risk grubudur.

Kaynak: Eurofound, 2004.

Tablodan da görüldüğü üzere çalışan yoksulluğu azaltma amaçlı birçok alanda yenilik ve düzenleme yapılmaktadır. Toplumların refah düzeyini artırmada önemli bir yer kaplayan istihdam, birçok yönden ele alınarak azaltma veya artırmaya yönelik kalıcı düzenlemeler yapılmaktadır. Uygulanan politikalar ülkelerin ekonomik ve siyasi yapılarıyla doğrudan uyum göstermektedir. Önemli olan her ülkenin kendi satın alma gücüne göre ücretlerin ayarlanmasıdır. Aksi takdirde işsizlik azaltılarak yoksulluğun azaltılması mümkün değildir.

Türkiye küreselleşme açısından değerlendirildiğinde, nerdeyse bütün olarak küreselleşmeden çokça etkilendiği görülmektedir. Buradaki en önemli sebep ülkemizin jeo-stratejik konumudur. Türkiye, Batı'yla Doğu'nun, Kuzey'le

Güney'in bulunduğu bir noktada, Avrasya'nın merkezinde konumlanmış olduğundan küreselleşmenin etki ve sonuçlarına çokça maruz kalmaktadır. Buradaki başka bir sebep de coğrafyasında barındırdığı toplumların yapısal özellikleridir. Serbest piyasa güçlerinin ulus devletlerin kapsamından çıkıp küreselleşme sürecine dahil olması, uluslararası planda ekonomiyi şekillendiren bir piyasa mekanizması dönüşmüştür. Bunun neticesinde Türkiye'nin de içinde bulunduğu ulus ekonomileri bu süreçte daha kırılgan ve krize yatkın bir hal almıştır (Kıvılcım, 2013). İşgücünün serbestleşmesini, ücretli bireyleri düşük ücretle karşı karşıya bırakarak, onları yoksulluğa iten bir faktör olarak düşünebiliriz. Küreselleşme ile birlikte iş hacminin işgücünün fazla olduğu bölgelere yoğunlaşması, düşük ücretli çalışanların sayısını artırmakla birlikte çalışan yoksul sayısını iyice belirginleştirmektedir.

Tablo 3: Eşdeğer hanehalkı kullanılabilir fert gelirine göre hesaplanan yoksulluk oranı (%), 2010-2019

Anket Yılı	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Gelir referans yılı	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Medyan geliri %40'ına göre	10,3	10,1	10,0	9,1	8,7	8,7	8,4	7,4	7,9	8,3
Medyan geliri %50'sine göre	16,9	16,1	16,3	15,0	15,0	14,7	14,3	13,5	13,9	14,4
Medyan geliri %60'ına göre	23,8	22,9	22,7	22,4	21,8	21,9	21,2	20,1	21,2	21,3
Medyan geliri %70'ine göre	30,6	30,0	30,2	29,5	29,4	29,5	28,7	28,1	28,5	28,5

Kaynak: TÜİK , “Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması, 2019”

İlgili araştırma sonuçlarına göre Göreli Yoksulluk Oranı %14,4 oldu. Geliri toplumun ortalama yaşam seviyesinin altında kalan kişiler görece olarak yoksul yoksul sayılmaktadır. Eşdeğer hanehalkı kullanılabilir fert medyan gelirinin %50'si dikkate alınarak belirlenen yoksulluk sınırına göre, yoksulluk oranı 2019 yılında 0,5 puan artarak %14,4 oldu. Medyan gelirin %60'ı dikkate alınarak belirlenen yoksulluk sınırına göre yoksulluk oranı ise son yılda 0,1 puan artarak %21,3 olarak gerçekleşti.

Tablo 4: Esas işteki durumlarına göre yıllık ortalama esas iş gelirleri (TL), 2018, 2019(Gelir referans dönemi bir önceki takvim yılıdır.)

	Toplam			Erkek			Kadın		
	2018	2019	Değişim %	2018	2019	Değişim %	2018	2019	Değişim %
İşteki durum	2018	2019	%	2018	2019	%	2018	2019	%
Toplam	30 748	34 733	13	32 589	37 072	13,8	25 405	28 214	11,1
Ücretli, maaşlı	30 106	34 286	13,9	31 555	36 167	14,6	26 619	29 968	12,6
Yevmiyeli	13 280	14 769	11,2	14 843	16 784	13,1	8 166	9 033	10,6
İşveren	88 285	95 495	8,2	89 107	97 244	9,1	82 037	80 893	-1,4
Kendi hesabına	24 134	27 127	12,4	25 938	29 116	12,3	14 303	16 425	14,8

Kaynak: TÜİK , “Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması, 2019”

Yıllık ortalama esas iş gelirleri sırasıyla işverenlerde 95 bin 495 TL, ücretli maaşlılarda 34 bin 286 TL, kendi hesabına çalışanlarda 27 bin 127 TL ve yevmiyelilerde ise, 14 bin 769 TL olarak hesaplanmıştır. Bir önceki seneye kıyasla en yüksek artış %13,9 ile maaşlı, ücretli çalışanlarda gerçekleşmiştir. İşverenlerde ise %8,2 ile en düşük artış gerçekleşmiştir. Tablodan da anlaşılacağı üzere Türkiye’de çalışan yoksulluk azalma eğilimindedir. Ancak her ne kadar çalışan yoksulluk azalmış olsa da ülkemizde yoksulluk oranı halen yüksek düzeylerdir.

3. Küreselleşme ve Çalışan Yoksullar

Küreselleşmenin etkisi ile birlikte dinamik bir süreçte olan yeni çalışma koşulları daha da güç bir durum alırken, ücretler de sürekli düşme eğilimindedir. Kısmi süreli çalışma ve düzensiz çalışma saatleri ile birlikte çalışma veya sürekli gelir elde etmenin imkânsız hale gelmiştir. Yani Küreselleşme daha çok vasıfsız veya niteliksiz işlerde çalışan kişileri aç kalma ve işlerinden olmaları korkusuyla karşı

karşıya getirmiştir. İşlerinden olma korkusu yaşayan bu niteliksiz kesim, modern kölelik olarak da isimlendirilen, çok kötü çalışma koşullarında, sendikasız, az ücret ve güvencesiz işlerde çalışmak zorunda kalmaktadır (Kapar, 2010).

Küreselleşme süreci ile birlikte Sermaye dolaşımı, sınırları aşarken devletlerin gücü ülke içinde kalmıştır. Belki de bu süreçten en çok çalışma hayatı etkilenmiştir. Yani özellikle çalışma hayatının arka planında yer alan çalışan yoksullar (Ofloğlu & Balcı, 2016).

Çalışan yoksulluğu neo-liberal uygulamalar ve küreselleşmenin yarattığı dinamiklerle iyice belirgin bir hale gelmiştir. Bu durum, özellikle kriz zamanlarında sanayi yönünden gelişmemiş ve gelişmekte olan ülkelerde çalışanların ücretlerinin azaltılması ve söz konusu ülkelerde çalışanları düzensiz çalışma gibi yeni çalışma şartlarıyla karşı karşıya getirmektedir. Bu durum çalışan yoksulları, sosyal haklardan yoksun bırakarak daha da belirginleştirmektedir. Belki de son dönemlerde çalışan yoksullar üzerinde birçok araştırma yapılmasının altında bu yatmaktadır.

Türkiye, Avrupa Birliği ve OECD ülkeleri ile istihdam ve işgücüne katılma oranları bakımından karşılaştırıldığında oldukça geridedir. Türkiye genç nüfus bakımından bu ülkelere göre sayıca fazla olmasına karşın, istihdama katılma oranlarında baya bir geridedir. Yani tam istihdam Türkiye için uzak görünmektedir. Her ne kadar küreselleşme, teknolojinin gelişmesi ve bilgi çağı ile birlikte değişik ve çok sayıda yeni çalışma alanları var olmuşsa da, bu değişim ve dönüşüm geliştirmekte ve az gelişmiş ülkelerde istihdam oranlarına yansımadağı gibi birçok sorunu da beraberinde getirmiştir. Küreselleşme ile birlikte var olan bu problemlerden Türkiye oldukça etkilenmiştir. İstihdam oranları ve gelir dağılımına yansıyan olumsuz etkisini başlıca sayabiliriz (OECD, 2010).

4. Sonuç: Küreselleşmenin Gelir Dağılımı Üzerinden Çalışan Yoksullara Etkisi

Küreselleşme, küresel bir etki gücü ile tartışmasız bir şekilde çalışan yoksulluğunun daha da belirgin bir hale getirmiştir. Çağımızda bulunduğumuz yerden çok uzak bölgelerde yaşanan herhangi bir olaydan hızlı bir şekilde etkilenilmektedir. Yani küreselleşmeden kaçınmak ve onun olumlu veya olumsuz etkilerinde uzak kalmak ne yazık ki söz konusu değildir. Çalışan yoksulluğunun geri planda yer almasının nedenleri olarak, klasik liberalizmde piyasanın serbestliğine duyulan sonsuz inanç ve serbest piyasa ekonomisinin kabul gördüğü ekonomilerde işsizliğin geçici bir durum olduğu için çalışan yoksulluğunu reddedilmesi sayılabilir. Bu durumda doğal olarak ücretli kesime daha çok maliyet yüklenmesi anlamına gelmektedir. Bu da yoksulluğun sebebinin yalnız işsizliğe

bağlı olmadığı ve çalıştığı halde geçinemeyen veya zorlanan bir kesimi var etmektedir. Küreselleşme süreci ne yazık ki çalışan yoksulluğunun var olmasında çok etkili bir süreç olmuştur. Küreselleşme yapısı gereği yaşadığımız ortamda hızlı bir değişim ve dönüşüme sebep olmaktadır. Bu nedenledir ki yaşanan duruma hâkim olunabilmek adına, bu süreç ile birlikte paralel hareket edilmelidir. İçinde bulunduğumuz zaman diliminde çok etkin olmasıyla birlikte gelecekte de etkili olacağı su götürmez bir gerçektir.

Genellikle yoksulluğu azalmak olarak, işsiz kesimi çalışma düzenine geçirilerek yoksulluğu azaltılmasına yönelik uygulanan politikalar, ne yazık ki tam tersine çalışan yoksulların sayıca artmasına neden olmuştur. Yani istihdam planları yapılırken, yoksulluğun karmaşık yapısı göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Birçok farklı değişkenin neden olduğu bir problem olarak algılanmalıdır. Çünkü işsizlik sayısı ile yoksulluk doğru orantılı olmayacaktır. Yoksulluk sorununa yaklaşım, çalışan yoksulların istihdama dahil oldukları halde niçin yoksulluklarının devam ettiği, kaç kişinin bir hanede yaşadığı ve bunların kaçının çalıştığı ve asgari ücretin alım gücüne ne kadar yettiği önemlidir. Küreselleşmenin belki de en yıkıcı etkisi gelişmekte olan ve az gelişmiş ülkelerin ekonomilerinin savunmasız bırakmasıdır. Bu tabii ki en çok yoksul kesimleri etkilemektedir. Bir başka açısı ise gelir dağılımında eşitsizliğin giderek artmasıdır. Çalışan kişilerin yoksulluklarının devam etmesinin arkasındaki en büyük sebep olarak gelir dağılımındaki eşitsizliği saymamız hiç de yanlış olmaz. Genelde yoksulluğu özelde çalışan yoksulluğu azaltmak konusunda devlet ve yürüttüğü ekonomi politikaların çözüm odaklı olması ve bütün dinamik sürecin göz önünde bulundurulması gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- Arpacıoğlu, Ö. & Yıldırım M., (2011). *Dünyada ve Türkiye’de Yoksulluğun Analizi*, Niğde Üniversitesi İİBF Dergisi, C:4, S:2, s. 61.
- Bayar, F., (2008), *Küreselleşme Kavramı ve Küreselleşme Sürecinde Türkiye*, Uluslararası Ekonomik Sorunlar Dergisi, s.25-34, Üçüncü Kâtip, T.C. Seul Büyükelçiliği.
- Coşkun, C.A., (2002). *Yoksullukla Mücadele Stratejileri*, Ankara, Hak-İş Konfederasyonu Yayınları, 2002, s.3.
- Demiral, N., & Evin, H. & Demiral, B. (2007). *Yoksulluğun Küreselleşmesi ve Küresel Yoksulluk*, IV.
- DPT, Küreselleşme Özel İhtisas Komisyon Raporu, 2000.
- Erdoğan, S., & Kutlu D., (2014). *Dünyada ve Türkiye’de Çalışan Yoksulluğu: İşgücü Piyasası ve Sosyal Koruma Politikaları Bağlamında Bir Değerlendirme*”, Çalışma ve Toplum Dergisi,2014, sayı:2.

- EUROFOUND (2004), *Working Poor in the European Union*, Seminar Report (Brussels, 1-2 July 2004), European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions, Dublin
- İncekara, A., & Savrul, M. (2011). *Küreselleşme, Büyüme ve Ekonomik Entegrasyonlar: Türkiye açısından Bir Değerlendirme*, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası,
- Kapar, R., (2003), *Uygun İş Bağlamında Çalışan Yoksullar*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Siyaset Konferansları, 48. Kitap, İstanbul.
- Karabıçak, M., (2002). *Küreselleşme Sürecinde Gelişmekte Olan Ülke Ekonomilerinde Ortaya Çıkan Yönelim ve Tepkiler*, Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi. Cilt:7, Sayı:1, s.113-116
- Kaygalak, S., (2001). *Yeni Kentsel Yoksulluk, Göç ve Yoksulluğun Mekansal Yoğunlaşması: Mersin/Demirtaş Mahallesi Örneği*, Praxis (2).
- Kıvılcım, F., (2013). *Küreselleşme Kavramı ve Küreselleşme Sürecinin Gelişmekte Olan Ülke Türkiye Açısından Değerlendirilmesi*, SOSYAL ve BEŞERİ BİLİMLER DERGİSİ Cilt 5, No 1, 2013 ISSN: 1309-8012 (Online)
- Kunduracı, N.F., (2009). *Yoksullukla Mücadele- Beşeri Sermaye İlişkisi*, T.C. Başbakanlık Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü, Uzmanlık Tezi.
- OECD, 2010, <http://www.oecd.org>, erişim tarihi: 26/12/2014.
- Ofluğlu, G., & Balcı, A.İ., (2016), *Küreselleşme, Bilgi Toplumu ve Çalışan Yoksullar*, HAK-İŞ Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi © Cilt: 5, Yıl: 5, Sayı: 11 (2016/1)
- Sipahi, E.B., (2006). *Yoksulluğun Küreselleşmesi ve Kentsel Yoksulluk: Ekonomik ve Sosyal Boyutlarıyla Konya Örneğinde Yoksulluk*, Selçuk Üniversitesi İİBF Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, S:11, s.175.
- Şengü, M., (2019), *Türkiye’de Yoksulluğun Görünümü*, Ekonomi ve İlişki çalışmaları Dergisi, 2019, Vol. 1(1), 43-56
- Taş, Y., & Özcan, S. (2012). *Türkiye’de ve Dünyada Yoksulluk Üzerine Bir Araştırma*, SESSION 3D: Büyüme ve Gelişme III, International Conference on Eurasian Economies
- Tuğba, T., & Ünlü, H., (2016). *Yoksullukla Mücadele Politikaları: 2000 Sonrası Türkiye Örneği*, Süleyman Demirel Üniversitesi, Vizyoner Dergisi, Cilt 7, Sayı 14, S.92 – 104
- TÜİK, Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması, 2019
- Uluslararası Sivil Toplum Kuruluşları Kongresi, 19-21 Ekim 2007, Çanakkale.
- World Bank, World Development Report 2011.